

GUJARATI

Maximum Marks: 80

Time Allowed: Three hours

(Candidates are allowed additional 15 minutes for only reading the paper.

They must NOT start writing during this time).

Answer Questions 1, 2 and 3 in Section A and four questions from Section B on any three out of the four prescribed textbooks.

The intended marks for questions or parts of questions are given in brackets [ ].

SECTION A

LANGUAGE - 40 MARKS

Question 1

[15]

Write a composition in approximately 400 words in Gujarati on any *one* of the topics given below.

નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈપણ એક વિષય પર ગુજરાતીમાં આશરે 400 શબ્દોમાં નિબંધ લખો:

(i) ' કુદરતની લાઠીનો અવાજ નથી હતો '

કોઈ એક કુદરતી આફત ,તેના કારણો અને નિવારણ શું હોઈ શકે? એ દરમ્યાન માનવ કર્તવ્ય નિભાવતા તમે કઈ રીતે મદદરૂપ થશો તેનો ઉલ્લેખ કરતો નિબંધ લખો .

(ii) મારા જીવનનો યાદગાર દિન .

કોઈ એક આનંદનો અને દુઃખદ પ્રસંગ લખી એ પરિસ્થિતિમાં મેળવેલ આનંદ અને વેદનાનો સામનો કઈ રીતે કર્યો તેનો ચિતાર આપો .

(iii) 'ટેકનોલોજીએ માનવને ગુલામ બનાવ્યો છે.' આ કથનની વિરુદ્ધ કે તરફેણમાં તમારું મંતવ્ય રજૂ કરો.

- (iv) જો હું દુનિયાની સૌથી વૈભવશાળી વ્યક્તિ હોઉં તો .....
- વૈભવશાળી હોવાની તમારી વ્યાખ્યા - તમે પુરુષાર્થ કે પ્રારબ્ધને આધારે જીવવું પસંદ કરશો, શા માટે ? તેનું વિવરણ કરો .
- (v) ફાસ્ટ ફૂડની લોકપ્રિયતા આજની પેઢીને આનંદ અને અનુકૂળતા પૂરી પાડે છે, તે થકી બદલાતા જીવનની આરોગ્ય પર અસર વિષે બે ઉદાહરણો આપી તમારું મંતવ્ય રજૂ કરો .
- (vi) નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈપણ એક વિષય પર મૌલિક વાર્તા કે પ્રસંગ લખો .
- (a) એક જૂઠું છુપાવવા અનેકવાર જૂઠું બોલવું પડે .... એ વિધાન પર આધારિત એક વાર્તા કે બનાવ લખો .
- (b) મારું એક સ્વપ્ન .

Question 2

Read the passage given below carefully and answer the questions that follow, using your own words in Gujarati:

નીચે પેલ પરિચ્છેદને ધ્યાનથી વાંચી તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોનાં ઉત્તર ગુજરાતીમાં તમારા શબ્દોમાં લખો .

તાંજોરના મહારાજા મરણ પથારીએ હતા . ખાઈ શકતા નહોતા , પી શકતા નહોતા , વ્યગ્રતામાં તરફડાટ મારતા હતા . સગાવહાલાઓ અને રાજાના માણસો શોકમાં ગરકાવ હતા . ડૉક્ટરો , વૈદો અને હકીમોએ હાથ ધોઈ નાખ્યા હતા . એવામાં દરવાજે એક અવધૂત આવ્યા . તેમણે બધી વાત સાંભળી . દરવાનને તેમણે કહ્યું , ‘ મને રાજા પાસે લઈ જાઓ, તેમનો ઉપચાર કરવાનો પ્રયત્ન હું કરી શકું .’

અવધૂતને રાજા પાસે લઈ જવામાં આવ્યા . રાજાનો તરફડાટ જોઈ અવધૂત સમજી ગયા કે આ કોઈ વ્યાધિ નથી પણ કોઈ બૂરા કર્મનું ફળ છે. એ અવધૂત બીજા કોઈ નહીં સંત રાઘવૈયા હતા . રાજમાતાએ સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યા અને અવધૂતને વિનંતી કરી કે ‘ પ્રભુ !! મારા પૂત્રને બચાવો . ’

અવધૂતે કહ્યું માણસ પહેલા મન ફાવે તેવા મૂરખ જેવા કામ કરે છે અને પછી તેનું પરિણામ ભોગવવાનું આવે ત્યારે મદદ માટે દોડે છે . !’ પછી દયા લાવી કહ્યું કે રાજાના શયનખંડમાં છાપરાના ઢળતા ખૂણામાં તાજું જ કરેલું પ્લાસ્ટર છે . એ પ્લાસ્ટર તરત જ તોડાવી નાખો .

રાજાના શયનખંડના ખૂણામાં બખોલ જેવી જગ્યામાં તાજું જ કરેલું પ્લાસ્ટર જણાયું ,તે તોડી નાખ્યું તો અંદર ભૂખ્યું-તરસ્યું તરફડિયાં મારતું પારેવું જોવા મળ્યું.એને બહાર કાઢી ટીપે-ટીપે પાણી પીવડાવવા માંડ્યું ,જેમ જેમ પારેવું અન્ન અને જળ લેતું થયું તેમ તેમ રાજાનું સ્વાસ્થ્ય સુધારવા માંડ્યું .રાજા અન્ન – જળ લેતા થયા. તરફડાટ શમવા માંડ્યો.

અવધૂત રાઘવૈયાએ ખુલાસો કર્યો, “ આ પારેવાએ અહીં બખોલમાં માળો કર્યો હતો .ત્યાં એ રહેતું હતું .રાજાને એ ગમ્યું ન હતું . તેનો અવાજ તેને કનડતો , તેની હગારથી મહેલની ફરસ બગડતી ને તે સાફ કરવી પડતી . આથી રાજાએ હુકમ કર્યો હતો કે પારેવું માળામાં બેઠું હોય ત્યારે જ બહારથી પ્લાસ્ટર કરી બખોલ બંધ કરી દેવી . એ પ્રમાણે પ્લાસ્ટર થયું ,પારેવું અન્ન-જળ વગર તરફડવા લાગ્યું . એની એ દશા કરનાર રાજાની પણ એવી જ દશા થઈ. પારેવું મુક્ત થયું કે રાજા પણ તંદુરસ્તી પામ્યા .

આ વિશ્વ એકલા મનુષ્ય માટે બન્યું નથી .બધા જીવ-જંતુ અને પ્રાણીઓને એની રીતે જીવવાનો એક સરખો અધિકાર છે . તે બધા પણ સૃષ્ટિનો ભાગ છે . તેમનું રક્ષણ કરો, તેમને જીવવા દો , તો જ તમે જીવી શકો .’ જીવો અને જીવવા દો’ તે જીવનમંત્ર છે .

“ વિશાળે જગ વિસ્તારે; નથી એક જ માનવી ; પશુ છે ,પંખી છે પુષ્પો , વનોની છે વનસ્પતિ.”
(ઉમાશંકર જોશી)

- (i) તાંજોરના રાજાના માણસો શાથી શોકમાં હતા ? ત્રણ કારણો આપો . [3]
- (ii) અવધૂત કોણ હતા ? તેમણે મહારાજની અસ્વસ્થ તબિયત બદલ શું જણાવ્યું ? [3]
- (iii) ‘બૂરા કર્મનું ફળ’ એટલે શું? આપણે કેવા કર્મ કરીએ તો તેનું ફળ સારું આવે ? [3]
- (iv) ‘માણસ મૂરખ જેવું કામ કરે છે, પછી તેનું પરિણામ ભોગવવાનું આવે ત્યારે મદદ માટે દોડે છે.’ [3]
- (a) વાક્યમાં કયો ભાવ વ્યક્ત થયો છે ? [1]
- (1) અવિચારી પગલું ભરવાનો ભાવ
  - (2) માનવતાનો ભાવ
  - (3) મજબૂરીનો ભાવ
  - (4) મદદ લેવાનો ભાવ

- (b) રાજા સાજા શાથી થયા ? [1]
- (1) પક્ષી અન્ન જળ લેવા માંડ્યુ તેથી
  - (2) તે મુક્ત થયું તેથી
  - (3) પ્લાસ્ટર તોડી નાખ્યું તેથી
  - (4) તેને બહાર કાઢ્યું તેથી
- (c) અવધૂતે રાજાના શયનખંડના ખૂણે પ્લાસ્ટર તોડાવ્યુ .... [1]
- (1) રાજાની મૂર્ખાઈને કારણે
  - (2) પ્લાસ્ટર તાજું હતું તેથી ..
  - (3) પ્લાસ્ટર પાછળ પક્ષી ભૂખ્યું-તરસ્યું ને બચાવવા
  - (4) રાજાના કનડતા પક્ષીને જોવા
- (v) "વિશાળે જગ વિસ્તારે નથી એકજ માનવી " દ્વારા...
- (a) બીજા કયા જીવોને જીવવાની વાત અંહી થઈ છે ? [1]
- (1) જીવ-જંતુ , પશુ-પક્ષી
  - (2) આકાશના ગ્રહો
  - (3) ડુંગર , વાદળ , ઈંદ્રધનુષ
  - (4) સૂર્ય , ચંદ્ર , તારા વગેરે
- (b) 'સૃષ્ટિ' શબ્દનો અર્થ શું થાય ? [1]
- (1) ગગનચૂંબી મકાનો
  - (2) જગત
  - (3) કુદરત
  - (4) માનવી

- (c) આ કંડિકામાં વ્યક્ત થતો જીવન -મંત્ર હું મારા જીવનમાં અપનાવીશ ... [1]
- (1) પ્રકૃતિનું રક્ષણ કરો
  - (2) જીવો અને જીવવા દો
  - (3) સારા કર્મો કરો
  - (4) માનવ અધિકારો ભોગવો

Question 3

Do as directed.

સૂચના અનુસાર કરો .

નીચે આપેલા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો :

- (i) રજનું ગજ કરવું [1]
- (ii) નીચે આપેલી કહેવતમાં યોગ્ય શબ્દનો ઉપયોગ કરી પૂર્ણ કરો . [1]
આગ લાગે ત્યારે _____.
- (iii) ખાલીજગ્યામાં યોગ્ય રૂઢિપ્રયોગ વાપરી વાક્ય પૂર્ણ કરો . [1]
રમેશે પરીક્ષામાં કોપી કરી તે જાણી પિતાજીએ _____.

  - (a) ઢોર માર માર્યો
  - (b) મેથીપાક જમાડયો
  - (c) ખૂબ માર્યો
  - (d) કાઢી મૂકયો

- (iv) કંકાસ થતો અટકાવવા સમજદાર માણસો _____ કરતાં નથી. [1]
- (a) માથાફૂટ
(b) કજિયા
(c) બોલાચાલી
(d) જીભાજોડી કરવી
- (v) નીચે આપેલા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો [1]
જેની આરપાર જોઈ શકાય તેવું ...
- (a) પેલેપાર
(b) આરપાર
(c) અપારદર્શક
(d) પારદર્શક
- (vi) પ્રજાને રંજાડનાર [1]
- (a) આતંકવાદી
(b) ચોર
(c) લૂંટારો
(d) દાણચોર
- (vii) નીચે આપેલ કહેવતનો ઉપયોગ કરી સાર્થક વાક્ય બનાવો . [1]
રાત થોડી ને વેશ ઝાઝા
- (viii) નીચે આપેલા એક શબ્દ માટે શબ્દસમૂહ આપો . [1]
કાછિયો

(ix) નીચે આપેલા શબ્દ માટે યોગ્ય વિરોધી શબ્દ આપો .

[1]

આપકર્મી

- (a) સ્વકર્મી
- (b) બાપકર્મી
- (c) પરકર્મી
- (d) જાતકર્મી

(x) ઉપકાર

[1]

- (a) દેકાર
- (b) બેકાર
- (c) સ્વરકાર
- (d) અપકાર

SECTION B
LITERATURE - 40 MARKS

*Answer **four** questions from this section on **any three** out of the four prescribed textbooks.*

આ વિભાગમાંથી ચાર નિયત પાઠ્યપુસ્તકોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પરના ચાર પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

ગદ્ય સંચય (GADYA SANCHAY)

Question 4

“સાધારણ રીતે મોટી ઉમરના માણસો જોડે બેસવું કંટાળાજનક હોય છે. પણ નાનાભાઈની સોબત ક્યારેય કંટાળાજનક લાગતી નહીં. એમની વાત કરવાની રીત ઘણી જ સરળ અને મીઠાશભરી હતી. એક ને એક વાત તેઓ લાંબો સમય કરતાં નહીં.”

- (i) વ્યક્તિને જીવનમાં કયો મોટો આઘાત સહન કરવો પડે છે ? રમેશ અને નાનાભાઈ આ આઘાતે શું કરતાં ? [1]
- (ii) રમેશ પોતાની માતાની સ્મૃતિ જાળવી રાખવા કેવું મનોમંથન અનુભવે છે ? [2]
- (iii) ઝવેરીબાઈની પાછલી અવસ્થા કેવી હતી ? [2]
- (iv) ઝવેરીબાઈના નામે રચાયેલા સ્મારકો ‘ પ્રેમના નહીં , સ્પર્ધાના પ્રતીકો હતા ‘તે આજના મા-બાપની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લઈ લખો . [5]

Question 5

[10]

અશ્વમેધ એટલે શું ? આ પ્રણાલી કઈ રીતે પૂરી થતી ? લેખકે વ્યક્ત કરેલ નાયકનાં મનોભાવનો પરિચય પરિચય આપી આધુનિક યુગની સ્ત્રીશક્તિનો ખ્યાલ રજૂ કરો .

Question 6**[10]**

‘માનવની પ્રગતિમાં યંત્ર મદદરૂપ થાય છે, તેમ તેના દુઃખનું કારણ પણ છે.’ તે છકડાના પાત્રનો પરિચય આપી તમે જોયેક કે સાંભળેલ બનાવ વર્ણવો .

પદ્ય સંચય (PADHYA SANCHAY)**Question 7**

“સૌંદર્ય વેડફી દેતાં , ના ના સુંદરતા મળે ;
સૌંદર્ય પામતા પહેલા સૌંદર્ય બનવું પડે .
નારી કડી ન નીદિએ , નારી રત્નની ખાણ ;
નારીથી નર નીપજ્યા ; ધ્રુવ , પ્રહ્લાદ સમાન .”

- (i) કુદરતની સુંદરતા અને માનવ રચિત સુંદરતાનું એક એક ઉદાહરણ આપો . [1]
- (ii) વેડફવું એટલે શું ? સુંદરતા વેડફવાના બે દાખલા આપો . [2]
- (iii) મનુષ્ય કુદરતી સુંદરતાનો ઉપભોગ કરે છે ,એમ શા ઉપરથી કહી શકાય ? [2]
- (iv) નારીને રત્નની ખાણ કહેવાના ત્રણ કારણો સમજાવતા એક સુવાક્ય કે કહેવત લખો. [5]

Question 8**[10]**

કવિ રમણિકલાલ સોનીની કવિતાનો મુખ્ય સૂર શું છે ? ‘ એટલામાં રાજી ‘ કાવ્યનો પ્રકાર લખી કવિના મનોગતને તમારા શબ્દોમાં લખો .તમારી ત્રણ ઇચ્છાઓ જણાવો .

Question 9**[10]**

કવિ ઉમાશંકર કઈ કઈ વસ્તુઓ સાથે લઈ જશે ની વાત કરે છે ? ‘ખુલ્લા બે ખાલી હાથે’ દ્વારા જીવનનું સનાતન સત્ય પ્રકટ થયું છે તે વ્યક્ત કરો .

આંધળી ગલી (AANDHLI GALI)

Question 10

“આ સમડી જેવી બાઈને પોતાની ગુપ્ત કથા સંભળાવી દેવી , જીંદગીમાં કોઈની સામે નહોતી કરી એવી કાકલૂદીઓ કરવી , પોતાની શરાફતના પૂરાવા આપવા એ બધુ હીણપત ભર્યું હતું. પણ શુભાંગી ખાતર એ બધુ કરવું પડશે .”

- (i) રતિભાઈ એટલે કોણ ? રતિભાઈ કુંદનને કેવી રીતે સંબોધતા ? [1]
- (ii) પ્રથમવાર પેઈંગ ગેસ્ટ તરીકે ભાડે રહેવાની વિનંતી કરતાં પરેશની કઈ વાત સાંભળીને કુંદનના ગાલ પર આંસુ ઉતરી આવ્યા ? [2]
- (iii) કુંદન કઈ શરતો સાથે પરેશને મકાન ભાડે આપવાનું કહે છે ? પરેશ કુંદનને કેટલું ભાડું આપતો ? [2]
- (iv) ‘સાહેબ, ખાનદાની તો અંતરની સુવાસ છે, એની મેળે મહેકી ઊઠે .’ અર્થ સમજાવી આ વિધાન કોણ , કોને અને શા માટે કહે છે ? તે જણાવો. [5]

Question 11

[10]

સાંજે કામકાજ પરવારી શુભાંગી પરેશને ક્યાં જવાનું કહે છે ? પરેશ તેનો શું જવાબ આપે છે? બંનેએ શું ખાધું ? પાછા ફરતા એજન્ટના પાટિયા જોઈ શુભાંગી પરેશને શું કહે છે ?

Question 12

[10]

આંધળી ગલીના સજીવ પાત્રોના નામ લખો . તે દરેક પાત્રો એક જ સમયખંડ ના પણ કાલાતિત, અને એક જ સ્થળના છતાં વૈશ્વિક કેમ લાગે છે ? તમારું મંતવ્ય જણાવો .

ચિનુ મોદીના પ્રતિનિધિ એકાંકીઓ
(CHINU MODINA PRATINIDHI EKANKIO)

Question 13

કોક : વિકોક , પિતાજીનું શું થયું હશે ?

વિકોક : અસુર થઈને સૂરને રીઝવવા ગયા છે .

કોક : તું મર્મમાં બોલે છે .

વિકોક : હું સાચું બોલું છું , આપણે અસુરો ક્યાં ઓછા શક્તિવાન છીએ ? કે મહાદેવનું તપ આદરવાનું હોય ?

કોક : સુરલોક વિષે તું કશું જાણતો નથી . ઇન્દ્રને તું ઓળખતો નથી .

- (i) વૃકાસુરના બંને પુત્રો શાથી ચિંતિત હતા ? વિકોક પિતા માટે કેમ નારાજ છે ? [1]
- (ii) કોક ઇન્દ્રનો પરિચય આપતા વિકોકને શું શું સમજાવે છે ? [2]
- (iii) શત્રુભક્તિ અહીં કયા સંદર્ભે વપરાયું છે ? તેને કાયરતા કેમ કહી ? [2]
- (iv) વૃકાસુરના શંકરને રીઝવવાના મંત્રોચાર સાંભળી , નારદ ઇન્દ્ર વચ્ચે થયેલ સંવાદનો મર્મ તમારા શબ્દોમાં લખો . [5]

Question 14

[10]

રેવલી સાથે પશો કેવો વ્યવહાર કરતો ? રેવલીનો પતિ તેને છોડીને જવાનું કારણ જાણતા જ રેવલીએ વ્યક્ત કરેલ મનોગતને વાચા આપી તેનું સમર્થન કરો.

Question 15

[10]

ફોટોગ્રાફર અને હસમુખરાયનો પ્રથમ પરિચય કઈ રીતે થયો ? આ એકાંકીમાં આવતી કોઈ એક ઘટના/બનાવ લખી તમારા જીવનની યાદગાર રમૂજ બનાવ ટૂંકમાં લખો .